

15. Василичина Н.М. Міжпредметні зв'язки у процесі навчання іноземної мови студентів з міжнародного бізнесу / Н.М. Василичина // Наукові записки:

збірник наукових праць; МОНМС України, НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 120 – С. 34–39.

УДК 37.013;371

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТЬОГО ЕКОНОМІСТА У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Шостаківська Н.М., к. пед. н.,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

У статті виявлені основні проблеми, пов'язані з визначенням професійної мобільності. Проведено аналіз наукової літератури з означеної проблеми, виділені особливості організації навчального процесу, що сприяє формуванню і розвитку професійної мобільності майбутнього економіста. Розроблені критерії навчання на прикладі навчальної дисципліни «Аудит» при підготовці майбутніх економістів.

Ключові слова: професійна мобільність, педагогічне забезпечення, проблемне навчання, інноваційні технології, інтерактивні форми навчання.

В статье выявлены основные проблемы, связанные с определением профессиональной мобильности. Проведен анализ научной литературы по обозначенной проблеме, выделены особенности организации учебного процесса, способствующей формированию и развитию профессиональной мобильности будущего экономиста. Разработаны критерии обучения на примере учебной дисциплины «Аудит» при подготовке будущих экономистов.

Ключевые слова: профессиональная мобильность, педагогическое обеспечение, проблемное обучение, инновационные технологии, интерактивные формы обучения.

Shostakivska N.M. FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY FUTURE ECONOMIST IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The article reveals the main problems associated with the definition of professional mobility. The analysis of scientific literature on the identified problem was made, features of the organization of the educational process, which contributes to the formation and development of professional mobility of a future economist, have been identified. The training criteria are developed on the example of the academic discipline "Audit" in the preparation of future economists.

Key words: professional mobility, pedagogical support, problem learning, innovative technologies, interactive forms of training.

Постановка проблеми. Актуальність зазначеного для дослідження напряму підтверджується тим, що в сучасній освіті важливим постає питання про формування професійної мобільності студентів університету. Успішність діяльності, зокрема, майбутніх економістів у сучасному соціумі визначається їх професійною мобільністю, яка забезпечує їм вміння приймати грамотні ризикові рішення в ситуаціях вибору найбільш вигідного інвестиційного проекту.

Важливим критерієм сучасної освіти загалом є професійна мобільність. Б. Гершунський зазначає: «Прискорення науково-технічного прогресу означає неминучість багаторазової перебудови виробництва, підвищення професійної мобільності робітників і фахівців. Первісна загальноосвітня і професійна підготовка створює базу для подальшого нарощування та оновлення знань, умінь і навичок людини, розвитку

його творчих здібностей, але не може залишатися незмінною і достатньою протягом усього його трудового шляху» [2].

Постановка завдання. Для формування професійно мобільних майбутніх економістів у сучасних соціокультурних умовах необхідно в процесі їх навчання розвивати в них індивідуально-професійне самовизначення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Детальний аналіз наукової літератури з означеного напряму показує, що проблема формування професійної мобільності досліджується в різних аспектах педагогічної теорії і практики (Б. Ананьєв, С. Батишев, Б. Гершунський, Т. Заславська, Л. Виготський, Б. Игошев, Р. Ривкіна тощо).

Варто зазначити, що підхід до професійної мобільності як форми трудової мобільності, яка, за твердженням Т. Заславської, є не стільки економічним або соціальним,

скільки міждисциплінарним поняттям, виражається в професійному, кваліфікаційному, соціальному, галузевому, територіальному та інших переміщених індивідів, є своєрідною формою їх адаптації до нових технологічних і економічних умов функціонування [3].

Професійна мобільність розглядається як зміна трудової позиції або ролі фахівця, зумовлена зміною місця роботи або професії. За такого підходу в понятті «професійна мобільність» розрізняють об'єктивний, суб'єктивний і характерологічні аспекти [3].

У контексті означеної проблеми є особливо значущим визначення професійних характеристик, необхідних майбутньому економісту. Однією з таких важливих характеристик є професійна мобільність, що дає змогу майбутньому економістові оперативно і своєчасно вирішувати фінансові проблеми стабільно функціонуючого підприємства, а також приймати управлінські рішення в кризових ситуаціях, пов'язаних із втратою, або недоглядом запланованого прибутку.

Проведений теоретичний аналіз основних наукових підходів до досліджуваної проблеми дав змогу розглядати професійну мобільність майбутнього економіста як:

- багатоаспектний конструкт, що вимагає комплексного підходу до дослідження;
- потенціал майбутнього економіста, що лежить в основі гнучкої орієнтації і діяльнського реагування в динамічних соціальних, економічних і професійних умовах відповідно до власних життєвих позиціях, що забезпечує готовність до змін і реалізацію в подальшому професійних характеристик, які сприяють ефективному вирішенню професійних проблем [3].

М. Ігошев вважає: «Мобільність як якість особистості, яка може проявлятися тільки в діяльності, і говорити про ступінь і рівні мобільності людини слід тільки за умови її реалізації в діяльності». Він виділяє «три самостійних складових частини професійної мобільності:

1) якість особистості, що забезпечує внутрішній механізм розвитку людини через сформованість ключових компетентностей;

2) діяльність людини, результатом якої виступає самореалізація людини в професії і житті;

3) процес перетворення людиною самої себе і навколишнього професійного та життєвого середовища» [4].

Отже, дефініція «професійна мобільність майбутнього економіста» охоплює важливі елементи. Основний елемент характеризується формуванням у майбутнього економі-

ста професійної компетентності. Щоб бути мобільним, майбутній економіст має вміти адаптуватися до нових умов: економічним, новим організаційно-правовим формам підприємництва (корпораціям, холдингам, франчайзинговими компаніям), вміти застосовувати інформаційні технології в професійній діяльності. Мобільний економіст має володіти навичками адаптації до нового економічного середовища, приймати грамотні рішення в умовах фінансового ризику. Варто зазначити, що мобільному економісту необхідно безперервно вдосконалюватися і реалізовуватися в професійній діяльності.

На думку Н. Зверева, основний шлях до прискорення становлення професійної мобільності студентів різних вишів – у зміні навчальних програм [5]. У навчальні плани пропонується ввести поряд із новими фундаментальними предметами курси за додатковими спеціальностями [6].

Із метою формування і розвитку професійної мобільності майбутніх економістів у рамках навчального процесу доцільно застосовувати інноваційні педагогічні технології, проблемне навчання, проводити заняття в інтерактивній формі. До інтерактивних методів навчання, що сприяє формуванню професійної мобільності майбутніх економістів, варто віднести: проблемне навчання, дебати, метод проектів, сокретичний діалог, дерево рішень, ділові ігри, форум, обговорення, панельну дискусію, вікторини. Застосування таких інноваційних методик сприяє розвитку їхнього економічного мислення. Під час формування професійної мобільності студентів університету необхідним і важливим є вміння майбутнього фахівця своєчасно і грамотно вирішувати виниклі проблеми і професійно приймати рішення в складних ситуаціях.

Навчальна дисципліна «Аудит» передбачає навчання майбутніх економістів теоретичних і прикладних аспектів прийняття рішення в процесі фінансового оздоровлення діяльності господарюючих суб'єктів. У рамках цієї дисципліни студентам надається змога вивчити принципи фінансового оздоровлення, інструменти фінансового оздоровлення підприємств, методи аналізу фінансового стану як елемент фінансового менеджменту, його фінансово-економічних взаємин з інвесторами і бізнес-партнерами. У прикладному блоці дисципліни студенти застосовують фінансові коефіцієнти підприємства: показник ліквідності (платоспроможності) підприємства, показник фінансової стійкості, показники ділової активності підприємства, аналіз фінансових

результатів: факторний аналіз прибутку та аналіз показників рентабельності; причини виникнення стану банкрутства російських підприємств; критерії визнання підприємства банкрутом; методи прогнозування формування можливого банкрутства підприємства; зарубіжні моделі для прогнозування можливого банкрутства підприємств та критерії їх застосовності в вітчизняній практиці. Варто зазначити, що важливим фактором на етапі підготовки професійно мобільних економістів є формування і далі розвиток економічної свідомості. Це в перспективі дасть змогу майбутньому економісту приймати грамотні фінансові рішення.

У процесі підготовки майбутніх економістів практично корисним є застосування проблемного навчання. В рамках вивчення навчальної дисципліни «Аудит» проблема полягає в постановці конкретних фінансових завдань перед майбутнім економістом, під час вирішення якої йому необхідно змоделювати бізнес-процеси на підприємстві, здійснити системну інтеграцію організаційних процесів, розробити нормативні документи, аудиторський висновок або скласти прогноз розвитку підприємства в перспективі.

Таким чином, педагогічний аспект застосування формування професійної мобільності майбутніх економістів навчальної проблеми полягає в тому, що вона є змістом проблемної економічної ситуації, що виникає і вирішується в процесі вивчення навчальної дисципліни «Аудит». Вона несе в собі нові для майбутнього економіста теоретичні знання в галузі фінансового оздоровлення, методи придбання цього знання і формує економічне мислення. З навчальної дисципліни «Аудит» навчальна проблема може бути сформульована у вигляді розрахунково-графічних завдань, питань, участі в дебатах, застосування методу проектів, сократичного діалогу, ділових ігор.

Готовність студента до навчання із застосуванням інтерактивних форм характеризується, перш за все, його вмінням розпізнати висунуту викладачем проблему, опрацювати її, розробити можливі варіанти її вирішення [6].

У процесі навчання із застосуванням інтерактивних форм у майбутніх економістів розвиваються здібності, спрямовані на формування навичок проєкції теоретичних знань на реальні економічні об'єкти.

Викладання дисципліни «Аудит» має супроводжуватися діяльністю викладача з розробки цікавих завдань, створення системи проблемних ситуацій у рамках навчальної дисципліни, управління діяльністю майбутніх економістів, спрямованої на засвоєння нових економічних знань.

У процесі вивчення дисципліни «Аудит» розумова діяльність майбутніх економістів стимулюється застосуванням інтерактивних форм навчання. Завдання викладача мають бути цікавими і практично значущими, щоб викликати бажання у студентів самостійно вирішити наявні фінансові проблеми на досліджуваному підприємстві.

Розробимо критерії ефективного навчання майбутніх економістів на прикладі навчальної дисципліни «Аудит» із метою формування їх професійної мобільності.

Перший критерій ефективного майбутніх економістів характеризується тим, що на початку вивчення дисципліни доцільно акцентувати на термінології, засвоєнні нових економічних категорій. Це забезпечує міцність знань і створення передумов для формування економічного і логіко-теоретичного мислення, що, безумовно, сприяє формуванню професійної мобільності майбутнього економіста.

Другий критерій – це практичне застосування педагогічних технологій. Проблемне навчання є найбільш ефективним засобом формування світогляду, можна його використовувати з метою формування професійної мобільності майбутнього економіста, оскільки в процесі навчання із застосуванням інтерактивних форм створюються риси діалектичного та економічного мислення.

Третій критерій ефективного навчання в цьому контексті формується відповідно до обліку взаємозалежності та актуальності теоретичних і прикладних економічних задач і фінансових проблем. У рамках вивчення дисципліни «Аудит» доцільне виконання практичних завдань на прикладі реальних підприємств. Виконання таких завдань максимально наближене до завдань, які майбутнім економістам доведеться вирішувати в процесі їх професійної діяльності. Такі завдання можуть бути запропоновані студентам у формі ділової гри, що сприятиме їхній колективній розумовій діяльності. У кожного студента з'явиться можливість попрацювати в команді, вислухати інших, висловити свою точку зору з розв'язуваної фінансової проблеми, подискутувати. У процесі дебатів майбутньому економістові необхідно відстояти свою позицію, або прийняти пропозиції і рекомендації інших із розробки, наприклад, програми фінансового оздоровлення підприємства.

Четвертим критерієм ефективного навчання майбутніх економістів є застосування викладачем навчальної дисципліни «Аудит» поєднання різних форм і видів самостійних робіт студентів, що, безумовно, посприяє актуалізації раніше придбаних і засвоєнню нових економічних знань. У процесі само-

стійної підготовки навчального матеріалу у майбутнього економіста з'являється змога зробити огляд літератури з означеної теми, виявити проблематику, відібрати необхідний, на його думку, матеріал, обміркувати, резюмувати, сформулювати свою точку зору.

Як п'ятий критерій ефективного навчання майбутніх економістів варто виділити підвищення їх емоційної активності, яка характеризується кількома важливими обставинами. Справа в тому, що пропонувані студентам в рамках вивчення навчальної дисципліни «Аудит» проблемні завдання сприяють активізації їхньої розумової діяльності, розвитку економічного мислення і, як наслідок, формування професійної мобільності. Самостійна дослідницька робота кожного студента, пов'язана з пошуком і розробкою комплексу заходів, спрямованих на розробку планів фінансового оздоровлення, програм управління фінансовими ризиками, підвищення фінансової стійкості, ділової активності та інвестиційної привабливості господарюючих суб'єктів, сприяє підвищенню емоційної активності майбутнього економіста. Ефективне навчання майбутніх економістів характеризується тим, що в процесі виконання практичних завдань із дисципліни «Аудит» перед студентом ставиться завдання розроблення практичних рекомендацій щодо фінансового оздоровлення підприємства, пошуку його внутрішніх резервів, необхідних для їх реалізації.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, взаємна відповідність навчальних ситуацій і реальних інструментів фінансового оздоровлення підприємства має враховуватися викладачами цієї дисципліни у професійній освіті майбутніх економістів, адже це сприяє підвищенню ефективності їх навчання і розвитку професійної мобільності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блонский П.П. Память и мышление / П.П. Блонский. – М.: ОГИЗ. – Соцгиз, 1935.
2. Гершунский Б.С. Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика [Текст] / Б.С. Гершунский. – М.: Флинта; Наука, 2003. – 768 с.
3. Заславская Т.И. Трудовая мобильность как предмет экономико-социологического исследования / Т.И. Заславская // Методологические проблемы социологического исследования мобильности трудовых ресурсов / Под ред. Т.И. Заславской, Р. В.Рывкиной. – Новосибирск, 1974. – 57 с.
4. Игошев Б.М. Системно-интегративная организация подготовки профессионально мобильных педагогов : дис.... д-ра пед. наук / Б.М. Игошев. – М., 2008. – 240 с.
5. Солдатова Л.А. Применение проблемных ситуаций при обучении студентов анализу финансовых рисков / Л.А. Солдатова // Высшее гуманитарное образование: проблемы и перспективы. – Том 1. – Самара, 2009. – С. 337–339.
6. Хакимова Н.Р. Профессиональное самоопределение личности и психологические условия его реализации в ситуации смены профессиональной деятельности : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Н.Р. Хакимова. – Кемерово, 2005. – 179 с.